

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE İKLİM EYLEMİ GİRİŞİMLERİ

2015-2019 yılları, en sıcak beş yıl olarak; 2010-2019 yılları ise en sıcak on yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Küresel sıcaklığın, sanayi öncesi seviyenin 1,5°C üzerine çıkmasını engellemeye yönelik bir anlaşma olan Paris Anlaşması hedefine henüz ulaşamamış olup dünya şu anda 1800'lerde olduğundan yaklaşık 1,1°C daha sıcaktır.

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Sultan Tekkanat

Bu sıcaklık sınırı, iklim değişikliğinin en kötü sonuçlarından kaçınmak için üst sınır olarak kabul edilmektedir (UN, 2023a).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme; UNEP), İklim değişikliği veya İklim Acil Durumu ile ilgili bilinmesi gerekli hususları şu şekilde özetlemektedir;

Temel nedeni insan faaliyetleri olan iklim değişikliği bir hakikattir.

Atmosferdeki sera gazı konsantrasyonu, ortalama küresel sıcaklıkla doğrudan bağlantılıdır.

Sanayi Devrimi'nden bu yana sera gazı konsantrasyonu ve bununla birlikte ortalama küresel sıcaklıklar sürekli olarak artmaktadır.

Sera gazlarının yaklaşık üçte ikisini oluşturan ve en bol bulunan sera gazı olan karbondioksit (CO₂), büyük ölçüde fosil yakıtların yakılması sonucu ortaya çıkmaktadır.

Doğal gazın birincil bileşeni olan metan, bugün yaşanan ısınmanın %25'inden fazlasından sorumludur. Ve atmosfere salındıktan sonraki 20 yıl boyunca, CO₂'den **80 kat daha fazla** küresel ısınmaya neden

1 Dr. Öğr. Üyesi Semiha Sultan Tekkanat, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

olabilecek potansiyeline sahip, güçlü bir kirleticidir (UN, 2023b).

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İklim değişikliği; sıcaklık, yağış, rüzgar vb. doğal unsurların çok uzun yıllar boyunca değiştiği doğal bir süreçtir. (UN, 2023a). Bilim insanlarına göre bu değişiklikler önceki dönemlere göre daha hızlı gerçekleşmektedir. İklim değişikliğiyle ilgili bilimi değerlendirmek üzere kurulan Birleşmiş Milletler organı

olan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'ne (Intergovernmental Panel on Climate Change_IPCC) göre, küresel iklimde gözlemlenen bu değişikliklerin bazıları önümüzdeki yüzlerce, binlerce yıl içinde geri döndürülemeyecektir (NASA, 2023).

Sera gazı konsantrasyonları son 2 milyon yılın en yüksek seviyelerinde olup artmaya devam etmektedir. Buna bağlı olarak, dünya 1800'lerde olduğundan yaklaşık 1,1°C daha

sıcaktır. Birçok insan iklim değişikliğinin, temelde daha yüksek sıcaklıklar anlamına geldiğini düşünse de sıcaklık artışı, problemlerin sadece başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Dünya her şeyin birbirine bağlı olduğu bir sistem olduğundan, bir alandaki değişiklik diğer tüm alanlardaki

"Sera gazı konsantrasyonları son 2 milyon yılın en yüksek seviyelerinde olup artmaya devam etmektedir. Buna bağlı olarak, dünya 1800'lerde olduğundan yaklaşık 1,1°C daha sıcaktır."

değişiklikleri etkileyebilmektedir. Dolayısıyla; yoğun kuraklıklar, su kıtlığı, şiddetli yangınlar, yükselen deniz seviyeleri, sel baskınları, kutuplardaki buzların erimesi, yıkıcı fırtınalar ve biyolojik çeşitliliğin azalması vb. olaylar iklim değişikliğinin sonuçları arasında yer almaktadır (UN, 2023a).

Küresel iklimin ısınmaya devam edeceği öngörülmektedir. İklim değişikliğinin derecesi ve etkilerinin şiddeti ise insanlar tarafından salınan ısı tutucu gazların miktarı ve iklimin bu emisyonlara karşı ne kadar hassas olduğu ile bağlantılıdır (NASA, 2023).

İklim değişikliği büyük bir sorun olmakla birlikte halihazırda pek çok çözüm yolu da üretilmiştir. Bu çözüm yolları ise sadece iklimsel değişiklik kapsamında değil toplumsal yaşamı iyileştirme, çevreyi korurken ekonomik faydalar sağlama hususlarında da yardımcı olacaktır. Bu kapsamda 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe giren BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UN United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC) ve 12 Aralık 2015 tarihinde yürürlüğe giren Paris Anlaşması gibi ilerlemeye rehberlik edecek küresel anlaşmalar bulunmakta olup emisyonları azaltmak, iklim etkilerine uyum sağlamak ve gerekli düzenlemeleri finanse etmek şeklinde üç önemli eylem kategorisi

bulunmaktadır (UN, 2023a).

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ARAÇLARI BAĞLAMINDA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, refahı arttırmak için yoksul, zengin ve orta gelirli tüm ülkelere yönelik bir eylem çağrısıdır. SKA'lar, iklim değişikliğine uyum ve çevrenin korunması amacıyla mücadele edilmesi gerektiğinin altını çizirken; yoksulluğun sona erdirilmesi, ekonomik büyümeyi inşa etme, eğitim, sağlık, sosyal yapı ve istihdam konuları da olmak üzere birçok toplumsal ihtiyacı dikkate alan stratejileri de içermektedir (UN, 2023c).

2015 yılında BM Genel Kurulu'nda 193 ülke liderince kabul edilen "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi", çerçevesinde 17 evrensel amaç ve 169 hedef belirlenmiştir. SKA'nın 17 amacından 13.sü; "iklim değişikliği ve etkileriyle mücadele etmek için acilen harekete geçmek" olup hedefleri şu şekildedir (BM Türkiye, 2023) (Tekkanat & Karaca, 2022);

13.1. İklimle ilgili tehlikelere ve doğal afetlere karşı dayanıklılığın ve uyum kapasitesinin bütün ülkelerde güçlendirilmesi

13.2. İklim değişikliğiyle ilgili önlemlerin ulusal politikalara, stratejilere ve planlara entegre edilmesi

13.3. İklim değişikliği azaltım, iklim

değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

13.a UNFCC'ye taraf olan gelişmiş ülkeler tarafından üstlenilen, anlamlı azaltım eylemleri ve uygulamada şeffaflık bağlamında, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını ele almak için 2020'ye kadar yıllık 100 milyar doların ortaklaşa seferber edilmesi taahhüdünün uygulanması ve Yeşil İklim Fonu'nun sermayelendirme yoluyla olabildiğince kısa sürede tam olarak faaliyete geçirilmesi

13.b Kadınlara, gençlere, yerel topluluklara ve dışlanmış gruplara odaklanarak en az gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinde iklim değişikliğiyle ilgili etkili planlama ve yönetim kapasitesini artıracak mekanizmaların desteklenmesi.

Dolayısıyla iklim değişikliği ve meydana getirdiği/getireceği sorunların, acil bir durum olduğu gerçeği dikkate alınarak; yıkıcı etkileriyle küresel ölçekte mücadele etmek ve eyleme geçmek bir zorunluluktur. 2030 Sürdürülebilir

Kalkınma Gündemi ile 17

Amaç ise bu doğrultuda hazırlanmış bir plan olup yol gösterici niteliktedir (UN, 2023d).

İKLİM EYLEMİ GİRİŞİMLERİ

Kuraklıklar, toz fırtınaları, sıcak hava dalgaları, kasırgalar, yıkıcı fırtınalar, seller ve yükselen deniz seviyeleri, ekonomik ve sosyal refaha yönelik tehditleri şiddetlendiren iklim etkilerinden sadece bazıları olup gelecekte daha da artması beklenmektedir. Emisyonları azaltma çabalarını arttırma, iklim etkilerine uyum sağlamak, gelecek için dayanıklı kentler oluşturmak için tüm küresel aktörlerin

"Kuraklıklar, toz fırtınaları, sıcak hava dalgaları, kasırgalar, yıkıcı fırtınalar, seller ve yükselen deniz seviyeleri, ekonomik ve sosyal refaha yönelik tehditleri şiddetlendiren iklim etkilerinden sadece bazıları olup gelecekte daha da artması beklenmektedir."

aynı derecede ve aciliyet içerisinde çaba göstermesi gerekmektedir. Bu bağlamda dünyanın karşı karşıya bulunduğu iklim krizinden duydukları büyük endişeyi ve harekete geçme kararlılığını göstermek için her geçen gün daha fazla küresel aktör bir araya gelmektedir (UN, 2019).

Bu gündem, amaçlar ve hedefler kapsamında; hükümetler, işletmeler ve sivil toplum üyeleri iklim eylemini hızlandırmak için iklim girişimleri doğrultusunda bir araya gelmektedir. BM'de düzenlenen 2019 İklim Eylem Zirvesi'nde başlatılan girişimler; emisyonları azaltma, istihdam ve cinsiyet

eşitliği gibi kritik meseleleri ele alma, finansmanın yolunu açma, sürdürülebilir altyapı inşa etme, doğaya dayalı çözümler kullanma ve adaptasyon ile iklim direncini geliştirme kapsamında gelişmektedir (UN, 2023e).

Bu kapsamda iş birliği yapmak, hedefler doğrultusunda hırslı olmak, küresel sıcaklık artışını 1,5 °C'den fazla olmayacak şekilde sınırlandırmak amacıyla gereken adımları atmaya teşvik etmek; tüm insanlar için adil ve faydalı olan sürdürülebilir, düşük karbonlu bir ekonomiye geçişi desteklemek için BM'nin toplayıcı rolüne ihtiyaç duyulmaktadır (UN, 2023e). İklim Eylemi Doğrultusunda Gerçekleştirilen Eylemler ise enerji, sanayi ve ulaşım, işletme ve

finans, dayanıklılık ve uyum, doğa temelli çözümler, kentsel planlama temel başlıkları altında yer almaktadır.

SONUÇ

İklim eylemi, hükümetler ve işletmeler tarafından önemli finansal yatırımlar yapılmasını gerektirse de iklim eylemsizliği çok daha pahalıya mal olmaktadır ve olmaya devam edecektir. İklim değişikliklerine uyum sağlamak insanları, evleri, işletmeleri, geçim kaynaklarını, altyapıyı ve doğal ekosistemleri koruyacak öneme sahiptir. İklim değişikliğine neden olan emisyonlar

dünyanın her yerinden gelmekte ve herkesi etkilemektedir, ancak bazı ülkeler diğerlerinden çok daha fazla emisyon üretmektedir. En az emisyon üreten 100 ülke, dünya genelindeki toplam emisyon oranının ancak % 3'ünü üretmektedir. En büyük 10 emisyon kaynağı olan ülkeler ise % 68'lik paya sahiptir. İklim konusunda herkesin harekete geçmesi zorunlu olmakla birlikte; sorunun büyük kısmını yaratan toplum ve ülkelerin, ilk olarak harekete geçme konusunda daha büyük sorumluluğa sahip olduğu ortadadır. Uyum her toplum ve ülke için geçerlidir, ancak iklim tehlikeleriyle başa çıkma konusunda en az kaynağa sahip en savunmasız toplumlara öncelik ve destek verilmesi gerekmektedir (UN, 2023a).

Enerji sistemlerini fosil yakıtlardan güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüştürmek, iklim değişikliğine yol açan emisyonları azaltacaktır. Giderek büyüyen ülkeler koalisyonu 2050 yılına kadar net sıfır emisyon taahhüdünde bulunurken, ısınmayı 1,5°C'nin altında tutmak için emisyon kesintilerinin yaklaşık yarısının 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi; fosil yakıt üretiminin 2020-2030 yılları arasında yılda yaklaşık % 6 oranında azalması gerekmektedir (UN, 2023a).

Afetler meydana gelmeden önce veya hemen sonra hızlı ve güvenilir bir şekilde ödenen önceden hazır hale getirilmiş finansmanın artırılması; finansal koruma araçlarının hükümetler, toplumlar, işletmeler ve hane halklarına yönelik olarak kapsamının genişletilmesi afetlerin etkisini azaltabilecek fırsatlar arasındadır. Hassas ekonomileri daha dirençli hale getirecek, sürdürülebilir kalkınmayı güvence altına alacak, yoksul ve savunmasız insanların yaşamlarını ve geçim kaynaklarını koruyacak tüm çabalar; iklim değişikliğinin şiddetlendirdiği kayıpları/zararları önleme,

en aza indirme bağlamında küresel çabalara etkin bir şekilde katkıda bulunacaktır (IGP, 2023).

KAYNAKÇA

BM Türkiye. (2023). Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları; İklim Eylemi. Birleşmiş Milletler Türkiye: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/13>

IGP. (2023). The Global Shield is a G7 / V20 collaborative partnership empowering countries with the tools, knowledge, and support to financially prepare themselves against climate risk. InsuResilience Global Partnership: <https://www.insuresilience.org/knowledge/global-shield/>

NASA. (2023). The Effects of Climate Change. Global Climate Change; Vital Signs of the Planet: <https://climate.nasa.gov/effects/>

Tekkanat, S. S., & Karaca, N. (2022). Sürdürülebilir Kentler ve Sürdürülebilir Topluluklar. Sürdürülebilirlik Alanında Akademik Çalışmalar V (s. 73-102). içinde Karadeniz Kitap.

UN. (2019). A Call for Action: Raising Ambition for Climate Adaptation and Resilience.

UN. (2023a). Climate Action; What is Climate Change? United Nations: <https://www.un.org/en/climatechange/science/key-findings>

UN. (2023b). Facts about the climate emergency. United Nations: <https://www.unep.org/facts-about-climate-emergency>

UN. (2023c). Climate Action; 17 Goals to Transform Our World. United Nations: <https://www.un.org/en/climatechange/17-goals-to-transform-our-world>

UN. (2023d). Sustainable Development Goals; Goal 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts. United Nations: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/>

UN. (2023e). Climate Action; Initiatives for Action. United Nations: <https://www.un.org/en/climatechange/climate-action-coalitions#collapseSix>